

Szalay Péter

A Magyar Kémikusok Egyesülete jövője

Elnöki program

Az MKE több mint 100 éves múltja kötelez minket, tagokat, és különösen a megválasztott vezetőket, hogy e patinás szervezetet a hagyományoknak, a küldetésének megfelelően működtessük, a tagság mindenkori igényeit kielégítve. Mindazonáltal egy tisztújítás lehetőséget teremt arra, hogy a hétköznapiak rengeteg feladatában még nem elveszve, az Egyesület helyzetét és jövőjét átgondoljuk. Ebben a rövid dokumentumban erre vállalkozom. Elkészítéséhez nagy segítséget nyújtott az Egyesület leköszönő Gazdasági Bizottsága (GB) és Intézőbizottsága (IB), amelyek több dokumentumban is elemezték az MKE helyzetét, foglalmazták meg a jövő feladatait. Felhasználtam a szakosztályok-szakcsoportok beszámolóit, valamint saját három ciklusból származó tapasztalataimat. A munkát segítették a vezetői pozíciókra jelölt tagtársak is.

Emlékszem arra az időre, amikor pályakezdőként részt vettem a Kvantumkémiai Szakcsoport előadói ülésén az Anker közben. Ezeken az összejöveteleken a szakterület szinte minden művelője megjelent, az előadások segítettek egymás kutatását megismerni, külföldről jött információkat megosztani. Rendszerezsek voltak az MKE égisze alatt szervezett hazai konferenciák is. Az így működő Egyesület nagyon közkedvelt volt, hiszen a 80-as években még sokkal kevesebb tudományos információhoz juthattunk közvetlenül, többeknek nem is volt lehetősége kapcsolatot tartani külföldi kutatókkal. Mára ez a működési modell sokat gyengült, a tudományos információ könnyen elérhető, részt tudunk venni nemzetközi konferenciákon, ezek hozzánk is eljönnek, a világhálón pedig szinte minden információ megtalálható.

Az első feladat tehát az MKE küldetésének újbóli megfogalmazása, amely megfelel a tagság mai igényeinek és elvárásainak. A fent említett dokumentumok alapján az alábbi feladatok, illetve tevékenységek a legfontosabbak:

1. A kémikus közösség összefogása és összetartása
2. A teljes hazai kémikus közösség képviselete a társadalomban
3. A kémia imázsának javítása
4. Szerepvállalás a kémikus utánpótlás nevelésében
5. Nemzetközi jelenlét
6. A pénzügyi stabilitás fenntartása

Mielőtt bővebben is kifejtjeném az e pontokkal kapcsolatos teendőket, érdemes megállapítani, hogy két szervezet is van Magyarországon, amelyek hasonló célok mentén dolgoznak: a tudományos oldalon az MTA Kémiai Tudományok Osztálya, míg az ipari oldalon a Magyar Vegyipari Szövetség (MVSZ) azonosítható be. Velük szövetkezve, de az MKE egyediségét fenntartva és erősítve, korábbi partnereinket (egyetemeket, kutatóhelyeket, vállalkozásokat) még jobban bevonva tudjuk e célokat megvalósítani.

1. A kémikus közösség

Az MKE-nek, mint civil szervezetnek, alulról építkezőnek kell lennie, ami azt jelenti, hogy a tagság igényeit, az ő aktivitásukat felhasználva lehet céljainkat megvalósítani. De kik is az Egyesület tagjai?

- a) Egyetemi, kutatóintézeti kémikusok,
- b) iparban dolgozó kémikusok, diplomások és középféggétségűek,
- c) kémiatanárok,

- d) diákok (egyetemisták, de esetleg középiskolások is),
- e) kémia iránt érdeklődők,
- f) jogi tagok.

Feladat 1: Kérdőív készítendő arról, milyen „szolgáltatásokat”, programokat várnak az egyéni és jogi tagok az MKE-től.

A bevezetőben említett klubszerű működés tette korábban lehetővé e sokféle ember összetartását. Sajnos az a tapasztalat, hogy az ilyen rendezvények iránt csökkent az igény, elsősorban az egyetemi, kutatóintézeti kollégák között. Ez nagy probléma, hiszen pont ők lehetnének a működés (szakmai) motorjai, mint ahogy ez a Magyar Kémikusok Lapja sikerességének is a záloga. Az okokat keresve már fentebb megállapítottam, hogy egyénként ők könnyedén részesei lehetnek a „nemzetközi tudománynak”, továbbá az MTA munkabizottságaival való párhuzamosságok is elvonják a figyelmet és az energiát az MKE rendezvényeitől. Jól látható, hogy azon a területen, ahol egy MTA Munkabizottság jól működik, ott az MKE nem, de a fordított esetre is van több példa. Van azonban kivétel is: ilyenkor a két szervezet közösen szervez programokat olyan szimbiózisban, hogy a résztvevők nem is feltétlenül észlelik e kettősséget. Ez utóbbi jó modellnek tűnik, hiszen Magyarországon nem vagyunk elegendően ahhoz, hogy két szervezetben is meglegyen a kritikus tömeg. Ezért:

Feladat 2: Az MKE és az MTA Kémiai Tudományok Osztálya szervezetének összehangolása, programok egyeztetése.

Ennek megvalósítása során azonban figyelni kell az MKE egyediségére: a b)–e) pontban felsoroltakról sem szabad elfeledkezni, őket az MTA természeténél fogva nem „szolgálja ki”. A szimbiózisban tehát az MKE-szervezetek egyik fontos szerepe kell legyen, hogy a magas tudomány mellett az iparban dolgozók, tanárok, diákok és minden érdeklődő megtalálja a megfelelő programokat; divatosan szólva az MKE kell legyen az Open/Inclusive Science motorja. Különösen támogatnunk kell „tudással” a területi szervezeteket, hiszen a beszámolókból (vagy azok hiányából) világosan látszik, hogy ahol nincs egyetemi háttér, ott kevésbé életképesek a szervezetek. Hasonlóan igaz ez a munkahelyi szervezetekre is, itt különösen a jelentős kutatást nem folytató vállalkozások csoportjainak szakmai támogatását kell megszervezni.

A Fiala Kémikusok Köre az MKE talán legaktívabb csoportja. Őket nemcsak támogatni kell, hanem sokat tanulhatunk is tőlük a megváltozott világhoz való alkalmazkodásról.

2. A kémikus közösség képviselete a társadalomban

Az MKE évszázados tapasztalata, a tagság által képviselt sokrétű tudás kötelez minket, hogy mindez a társadalom felé hasznosuljon. Szakértőként kell szerepet vállalnunk kérdések megválaszolásában és az eddigieknél jobban ki kell vegyük részünket a társadalmi egyeztetésekből, hallatnunk kell szavunkat a kémiai területet érintő szabályzások kapcsán. Hamarosan hangsúlyosan fog megjelenni az igény a hazai zöld gazdasági és energetikai átmenet szakmai támogatására a kémiai aspektusok vonatkozásában is, valamint az ipari digitalizáció, az ipar 4.0-ra és 5.0-ra való áttállás támogatásában. Ezek olyan trendek, amelyek az elkövetkező 10 év meghatározó irányai lesznek, és ebben az MKE szakmai műhelyként működhet közre.

Feladat 3: Szakhatóságokkal, minisztériumok szakmai vezetésével való kapcsolat kiépítése annak céljából, hogy döntések előkészítése során az MKE szakértelmét felhasználják.

Legyünk mi az elsők, akihez a média a kémiával kapcsolatos ügyekben fordul! Ezen keresztül további céljaink (a kémia imázsának javítása, kémiaoktatás, aktuális kérdésekben és témákban szakmai képviselő és ismeretterjesztés) területén is hatékonyabban tevékenykedhetünk.

Feladat 4: Fel kell építeni (a médiában) azt az imázst, hogy az MKE a legkompetensebb a kémiával kapcsolatos kérdésekben.

E tevékenységekben támaszkodni tudunk nemzetközi szervezetek, mint a European Chemical Society (EuChemS), az American Chemical Society (ACS) vagy a European Federation of Chemical Engineering (EFCE) tapasztalataira, hiszen ezek a szervezetek nemzetközi szinten hasonló tevékenységeket folytatnak.

3. A kémia imázsának javítása

Szinte már közhely, hogy a kémia társadalmi megítélésén javítani, az általudományok ellen harcolni kell. Ezért e fontos kérdést itt nem is fejtem ki, csak megfogalmazom a feladatot:

Feladat 5: Stratégia kidolgozása a kémia imázsának javítására, majd ennek maradéktalan megvalósítása.

Egyik eszköze az ismeretterjesztésben való aktív részvétel lehet, amelyben természetes partner az MTA Kémiai Tudományok Osztálya, valamint a MVSZ, az ő erőfeszítéseikhez csatlakozva tudjuk ezt a célt a legjobban szolgálni.

4. Szerepvállalás a kémikus utánpótlás nevelésében

Meg vagyok győződve arról, hogy az MKE rengeteget tett és tesz ezen a területen, mint ahogy partnereink is: az MTA, az MVSZ, egyetemek, Richter, mind-mind indítottak programot az iskolások számára. Az egyetemi jelentkezések számai azonban továbbra is katasztrofálisak, veszélyeztetik a kutatások, a kémiai ipar, a kémiaoktatás jövőjét. Éppen ezért még professzionálisabb tevékenységet kell folytatnunk és nem utolsósorban összehangolni a sokféle programot annak érdekében, hogy még hatékonyabbak legyenek ezek az erőfeszítések.

Feladat 6: Legyen az MKE a kémikus utánpótlásnevelésre fordított erőfeszítések koordinátora.

Bár itt 5-ös pontként szerepel, ez talán a legfontosabb feladat. Meg kell állítani a kémiatananyag eltűnését, részt kell vegyünk egy vonzó kémiatananyag kialakításában, természetesen tanár tagtársainkkal karöltve.

E célok mentén az MKE fel kell vállalja a kémiatanárok szakmai és erkölcsi támogatását is. Erre különösen nagy szükség van azokon a területeken, ahol nincs egyetem, itt az eszköz az (feltámasztandó) területi szervezetekbe való bevonásuk lehet.

Feladat 7: Legyen az MKE a kémiatanárok biztos támasza.

5. Nemzetközi jelenlét

A tudományban a nemzetközi jelenlét fontosságát nem kell hangsúlyozni. Azonban azt is észre kell venni, hogy a szabályozási kérdések egyre nagyobb számban európai szinten dőlnek el. Már említettem, hogy EuChemS és az EFCE európai szinten vesznek részt döntési fo-

lyamatok előkészítésében, a kémiaterület érdekvédelmében. Saját érdekeinket csak rajtuk keresztül érvényesíthetjük.

Ugyancsak fontos az európai szervezetek, különösen a EuChemS tudományszervező tevékenysége: az Európai Kémikuskonferencia, valamint a szakterületek konferenciái egyre jelentősebbé válnak. Szükséges tehát képviselőtünk ezekben a szervezetekben, különös tekintettel arra, hogy hazai partnereink nem lehetnek tagok ezekben.

Feladat 8: Az MKE erős képviselőtének biztosítása a nemzetközi szervezetekben, szükség esetén a belső struktúra kompatibilitásának megteremtésével.

6. Pénzügyek

Jelenleg négy forrásból áll össze a költségvetés bevételi oldala: tagdíjak (egyéni és intézményi), konferenciák, pályázatok és támogatások.

A tagdíjból bejövő forrás direkt módon függ a taglétszámtól. Biztos vagyok abban, hogy a fent elmondottak megvalósításával, annak megfelelő kommunikációjával növelhető lesz a taglétszám. Ahogy említettem, az MKE, mint civil szervezet, alulról építkező kell legyen, azaz tudnunk kell, hogy mit is vár el a tagság az Egyesülettől, lásd *Feladat 1*.

Nagy potenciált látok ipari partnereinkkel kapcsolatban is. Támogatást tőlük azonban csak akkor várhatunk, ha tevékenységeink számukra is értékesek. Az eddig felsorolt programpontok biztos, hogy pozitív fogadtatásra találhatnak náluk, hiszen mind a kémia népszerűsítése, mind pedig az utánpótlás biztosítása életbevágó számukra. Szintén hasznos, ha munkatársaik egy pezsgő szakmai környezetben lehetnek az MKE égisze alatt.

Feladat 9: Dialógus az ipari partnerekkel arról, mit is várnak az MKE-től, milyen jellegű tevékenységünket tudják anyagilag is támogatni.

Lehetőséget látok abban is, hogy ne csak jogi értelemben működjünk civil szervezetként, hanem a finanszírozási modell tekintetében is. Ennek lényege a feladatorientált külső finanszírozás, a feladatokhoz kell a partnereket megtalálni.

Feladat 10: Civil szervezetként való működés megteremtése, a megfelelő finanszírozási modell kiépítése más hasonló szervezetek tapasztalatait felhasználva.

7. Összefoglalás

Ebben a dokumentumban megfogalmaztam azokat a célokat, amelyek mentén az MKE az elkövetkező években működhetne. Civil szervezetként ezeket a tagságra építve, alulról szervezve lehet a leg hatékonyabban megvalósítani. Még ha kell is változtatni, átszervezni a hatékonyabb működés érdekében, eközben a jól működő részek (szakosztályok, szakcsoportok), jól működő programok nem sérülhetnek. A vezetés szerepe a változások katalizálása, a célok megfogalmazása. Beavatkozni csak akkor szabad, ha valami nagyon nem működik magától.

A szakosztályok, szakcsoportok talán nagyobb számban választottak új személyeket a vezetésbe, mint az általában történni szokott. Ez jó jel, hiszen nyilván lelkes kollégák kerültek vezető pozícióba, amely záloga lehet egy megújulásnak, az MKE magas szintű működtetésének, a stratégiai partnerekkel, új és korábbi szövetségeseikkel való kapcsolatok kiépítésének mind az akadémiai, mind pedig a vállalkozási területeken.